

ЮРИДИЧНА ХРОНІКА

ПРО ЕФЕКТИВНИЙ АРБІТРАЖ ТА МЕДІАЦІЮ
(за матеріалами VI Міжнародних арбітражних читань
пам'яті академіка І. Г. Побірченка,
м. Київ, 10–11 жовтня 2019 року)

Цього року Міжнародний комерційний арбітражний суд при Торгово-промисловій палаті України (ICAC) організував вже VI Міжнародні арбітражні читання пам'яті академіка І. Г. Побірченка (Читання). З кожним роком вони все більше трансформуються у масштабну професійну подію, яка об'єднує навколо основної конференції низку додаткових, спеціалізованих заходів у сфері арбітражу, що відбуваються протягом тижня. Міжнародна арбітражна спільнота очікує, що найближчим часом український арбітражний тиждень посяде почесне місце серед найзатребуваніших подій у сфері міжнародного арбітражу в європейських масштабах.

Міжнародний комерційний арбітражний суд закріпив сильні лідерські позиції серед арбітражних інституцій Східної Європи. Про це свідчить високий інтерес до заходів українського арбітражного тижня, зокрема Читань. Так, цьогоріч вони досягли рекордної кількості іноземних гостей і доповідачів: понад 220 учасників та 38 спікерів із 10 країн світу, а також отримали безпрецедентний інтерес серед міжнародних та українських організацій, які підтримали подію як інформаційні партнери. Серед них: “Global Arbitration Review”, “CEE Legal Matters”, “CIS Arbitration Forum”, “Wolters Kluwer”, “American Chamber of Commerce and Industry of Ukraine”, “British-Ukrainian Law Association”, “Українська арбітражна асоціація”, “Спілка українських підприємців”, “Юридична Газета”, “Юридическая практика”, “Судовий вісник”, “Liga.net”, “Правовий тиждень”, “Лойер”.

Про актуальне

Основний запит бізнесу сьогодні – ефективне вирішення спору, зокрема неупередженість, професійність при розгляді спору, а також прогнозованість строків і вартості. Саме тому перший день цьогорічних Читань був присвячений ефективності арбітражу та обговоренню нових трендів і стандартів арбітрування.

Темою другого дня була медіація як альтернативний спосіб врегулювання спорів, що набирає популярності. Актуальність цієї теми підтверджується й нещодавнім підписанням Україною Конвенції Організа-

ції Об'єднаних Націй про міжнародні угоди про врегулювання спорів за результатами медіації.

*Посилення проарбітражності України
в системі здійснення правосуддя*

Україна впевнено заявляє про проарбітражність своєї політики. Свідченням цього є: 1) проарбітражні рішення Верховного Суду; 2) активна участь у заходах ICAC представників усіх гілок влади. На правах господаря заходу першим привітав учасників Микола Селівон, голова ICAC. Він подякував усім присутнім у залі за те, що вони цікавляться арбітражем і медіацією, долучаються до дискусій та обговорення найактуальніших питань функціонування цих інститутів. Говорячи про вибір теми цьогогорічних Читань, М. Селівон зазначив: 'Сьогодні суспільство потребує ефективних рішень, всі втомилися від перманентних неефективних та затягнутих трансформацій'.

Ірина Венедіктова, голова комітету Верховної Ради України з питань правової політики, зазначила, що саме міжнародні арбітражні інституції, такі як ICAC, можуть забезпечити приплив іноземних інвестицій та іно-

З вітальними словами виступили спеціально запрошені гості:
Андрій Костін, Геннадій Чижиков, Ірина Венедіктова, Микола Селівон, Андрій Смирнов,
Інна Ємельянова, Богдан Львов (зліва направо)

ПРАВО УКРАЇНИ • 2019 • № 11 • 334-341

земного бізнесу в Україну: ‘Сьогодні проарбітражні зміни – це один із позитивних меседжів для бізнесу. Інвестор прийде, якщо буде розуміти, що його інвестиції захищені та він може легко прогнозувати розвиток судових процесів’.

Андрій Смирнов, заступник Керівника Офісу Президента України, коротко окреслив реформи та плани з реформування сфери правосуддя, зазначивши: ‘Ініційовані реформи будуть нести точкові зміни. Гострим залишається питання про заповнення судових вакансій в місцевих та апеляційних судах’.

Заступник Голови Верховного Суду, голова Касаційного господарського суду Богдан Львов у своїй промові наголосив на важливості розвитку альтернативних способів вирішення спорів в Україні та підкреслив значущість арбітражу в сучасних ринкових умовах: ‘Ми – не конкуренти, ми – колеги. Обирати повинен споживач суддівських послуг, а держава має запропонувати можливість вибору і забезпечити, щоб кожний шлях, який захоче обрати споживач суддівських послуг, був ефективним’.

Генадій Чижиков, президент Торгово-промислової палати України, підсумував все сказане своїми колегами та навів статистику діяльності ІСАС, наголосивши на безсумнівній ефективності цієї інституції: ‘Рішення Міжнародного комерційного арбітражного суду виконуються у понад 110 країнах світу. Менше 2 % рішень МКАС оскаржують, невелику частину з яких скасовують, а вартість нашого арбітражу є нижчою, ніж у сусідніх країнах’.

Юрисдикція як ключ до ефективного арбітражу

Перша сесія Читань була присвячена юрисдикції як ключу до забезпечення ефективного арбітражу. Модератором сесій виступив Вільям Б. Саймонс, партнер “*Timmermans & Simons International Business Lawyers*” (Нідерланди). Серед спікерів сесії: Лукас Містеліс, професор транснаціонального комерційного права та арбітражу Лондонського університету королеви Марії (Велика Британія); Ірина Мороз, партнерка “*AVELLUM*”; Артур Кіян, асоційований партнер “*Lavrynovych & Partners Law Firm*”; Всеволод Волков, партнер “*Everlegal*”; Катерина Цірат, юристка “*Jurvneshtservice*”.

Головне питання цієї сесії – арбітрабельність спорів. Спікери докладно висвітлили теоретичні аспекти, провівши порівняльний аналіз арбітрабельності спорів у різних правових системах, а також розкрили практичні аспекти, поінформували сторони про новели судової практики України та іноземних країн щодо визначення предметної компетенції арбітражу.

Перший спікер сесії Л. Містеліс розповів про своє бачення арбітрабельності та неарбітрабельності спорів, а також презентував порівняльний аналіз арбітрабельності спорів у різних правових системах.

І. Мороз окреслила еволюцію критеріїв визначення юрисдикції арбітражу. Також вона зазначила, що питання арбітрабельності спору в багатьох випадках залежить від законодавства кожної окремої держави. Так, німецьке законодавство містить чіткий перелік спорів, які не можуть передаватися до арбітражу, тоді як в англійському наявні лише критерії арбітрабельності.

А. Кіян розповів, чи всі спори, що впливають із корпоративних відносин, можна вирішувати в арбітражі, та якою є практика українських судів і міжнародний досвід із цих питань.

В. Волков виступив із доповіддю на тему “Арбітрабельність цивільно-правових аспектів спорів про приватизацію, публічні закупівлі та захист економічної конкуренції” та провів порівняльний огляд законодавства й актуальної судової практики України, а також таких іноземних держав, як Казахстан, Індія та Швеція.

Останній спікер цієї сесії – К. ЦРАТ зосередила свою увагу на питанні юрисдикції ICAC при зміні суб’єктного складу сторін спору, підсумувавши, що в такому випадку для свого забезпечення сторонам варто перекладати арбітражну угоду.

Нововведенням цього річних Читань стало онлайн-опитування учасників на початку та наприкінці кожної сесії. Так, під час першої сесії учасникам було запропоновано запитання “Чи спостерігаєте ви тенденцію до зростання обсягу предметної юрисдикції арбітражу?”. Відповіді двох голосувань були стверджувальними.

Як забезпечити процесуальну ефективність арбітражу?

Друга сесія стосувалася процесуальної ефективності арбітражу, ролі арбітра у забезпеченні ефективного арбітражного розгляду та шляхів збільшення ефективності самого арбітра. Спікери сесії: ГАЛИНА ЖУКОВА, партнерка “*Bélot Malan & Associés*” (Франція), асоційований професор Університету Версаль-Сен-Кантен-ан-Івлін; ПЬОТР НОВАЧИК, арбітр ICAC (Польща); АННА ГІЯР-САЖКО, юристка “*Shearman & Sterling*” (Франція); МАРІЯ КОСТИЦЬКА, партнерка “*Winston & Strawn*” (Франція); ЄВГЕН БЛІНОВ, партнер “*Eterna Law*”; ОЛЕКСІЙ КОТ, керуючий партнер “*Antika Law Firm*”.

Модерував сесію ОЛЕКСАНДР ХРАПУЦЬКИЙ, старший викладач кафедри цивільного права юридичного факультету Білоруського державного університету, адвокат, партнер “*Lex Torre Law Office*” (Білорусь). Незважаючи на те, що сесія мала бути зосереджена на дослідженні ролі арбітра

Модератор другої сесії – Олександр Храпуцький оголошує учасникам перше запитання для онлайн-опитування

в арбітражному розгляді, більшість доповідачів відзначили, який значний вплив має поведінка сторін на хід та процесуальну ефективність арбітражного розгляду.

Так, Г. Жукова у своїй доповіді підкреслила, що при виборі арбітра сторони також повинні бути підготовленими та надавати свої висновки щодо відповідності досвіду та компетенції арбітра для розгляду справи.

Спікери сесії розповіли, які юридичні та неюридичні методи сторони можуть застосовувати для впливу на арбітра. П. Новачик навів приклади, коли арбітрів навіть викрадають, саджають за ґрати, накладають на них штрафи задля впливу на прийняття ними рішення.

Про юридичні методи впливу на арбітрів розповіла А. Гяр-Сажко. За словами спікерки, найбільш поширеною є практика застосування заяви про відвід арбітра.

М. Костицька зазначила, що важливим чинником, який впливає на ефективність арбітражу, є цікавий феномен "*due process paranoia*". Його суть полягає в небажанні складу арбітражу діяти рішуче в певних ситуаціях через страх наступного скасування арбітражного рішення на тій підставі, що сторони не була надана можливість представити свою позицію у справі. Спікерка наголосила, що адвокати не повинні сприяти цьому процесу, заплутуючи арбітрів, адже це неетично та неефективно для них самих.

Наступний спікер сесії – Є. Блнов розповів про правове регулювання та форми взаємодії міжнародного арбітражу й державних судів.

О. Кот висвітлив процесуальні аспекти та правову реалізацію примирення сторін в арбітражі, підкресливши, що така можливість вирішення спору не повинна ігноруватися.

Думка спікерів про важливість поведінки сторін збіглася з результатами онлайн-опитування аудиторії. На перше запитання: “Хто повинен відігравати головну роль в арбітражному розгляді?” більшість вирішила, що це мають робити учасники розгляду (80 %), а не арбітражний суд. Щодо другого запитання сесії: “Хто має встановлювати процесуальний графік арбітражного розгляду?” думки розділилися – 62 % і 38 % на користь арбітражного суду.

Доказування як запорука ефективного захисту

Модераторкою останньої сесії першого дня була Олена Перепелинська, президентка Української арбітражної асоціації, партнерка “INTEGRITES”. Сесія була присвячена темі “Від встановлення об’єктивної істини до змагальності сторін у процесі: доказування як запорука ефективного захисту” та зібрала таких спікерів: Тетяна Захарченко, членкиня Президії ICAC Україна; Зія Акінчі, президент Арбітражної ради Стамбульського арбітражного центру (ISTAC), завідувач кафедри міжнародного приватного права юридичного факультету Галатасарайського університету (Туреччина); Ольга Хамама, юристка у сфері міжнародного комерційного та спортивного арбітражу (Німеччина); Євгенія Рубініна, партнерка “Eнуо Law” (Велика Британія); Юлія Черних, лекторка університету Осло, членкиня Президії ICAC, радниця “ARBITRADE” (Норвегія/Україна).

Під час третьої сесії аудиторія мала змогу порівняти, як процес доказування врегульовано у регламентах провідних арбітражних інституцій, які підходи до ролі сторін і складу арбітражного суду у них закладено. Також спікерами третьої сесії були надані практичні поради щодо ефективного залучення свідків та експертів в арбітражний процес.

Про основні моменти доказування за новим Регламентом ICAC розповіла Т. Захарченко, зазначивши, що процес доказування повинен базуватися на трьох основних принципах: справедливості, ефективності, сумлінності.

З. Акінчі, проаналізував, чи варто враховувати Празькі правила, правила IBA та досвід зарубіжних арбітражних інституцій у процесі доказування, а О. Хамама розглянула німецькі підходи до пошуку фактів та управління доказами в арбітражі.

Є. Рубініна поділилася з учасниками техніками ефективного презентації свідків та експертних свідчень, а Ю. Черних допомогла учасникам розібратися у тому, чи потрібен арбітражу експерт із питань права. Вона

зазначила, що це питання безпосередньо регулюється арбітражними регламентами та арбітражним законодавством. Деяка більша деталізація наявна в Празьких правилах, Правилах Міжнародної асоціації юристів щодо доказування, але загалом питання необхідності залучення експерта вирішується індивідуально сторонами.

Онлайн-опитування у межах цієї сесії дало змогу визначити думку учасників щодо того: 1. Чи має склад арбітражного суду бути проактивним у питаннях доказування? 2. Чи може склад арбітражного суду застосовувати норми права, на які не посилалися жодна зі сторін, не спитавши їхньої думки? Відповідь учасників на два запитання була стверджувальною.

Протягом другого дня Читань, що проводився за підтримки юридичної фірми “SHEARMAN & STERLING”, відбулося три сесії, які були присвячені інституту медіації.

Важливою частиною другого дня стало спеціальне відеозвернення секретарки “UNCITRAL” Анни Жубін-Брет до учасників Читань щодо розвитку медіації та можливих шляхів імплементації Конвенції ООН про міжнародні угоди про врегулювання спорів за результатами медіації.

Ключовим спікером став запрошений гість Тьєррі Лорюль, партнер “Jeantet” (Франція). Він окреслив важливі моменти, що відрізняють арбітраж від медіації та доводять ефективність останньої.

www.pravoua.com.ua

Виступ головного спікера другого дня Читань – Тьєррі Лорюля

У межах двох перших сесій були детально розглянуті та обговорені такі теми: імплементація Конвенції ООН про міжнародні угоди про врегулювання спорів за результатами медіації на медіацію міжнародних комерційних спорів: законодавчі аспекти імплементації та перспективи для України; медіація в галузевих спорах: комерційних, будівельних, податкових і митних спорах, сфері інтелектуальної власності; участь експерта в медіації.

Серед спікерів та модераторів: Інна Ємельянова, заступниця Голови ICAC; Юна Потьомкіна, старша юристка "Asters"; Тамара Андрієва, директорка Департаменту міжнародного права Міністерства юстиції України; Тетяна Кисельова, доцентка, керівниця Центру досліджень медіації та діалогу Національного університету "Києво-Могилянська академія"; Анна Гяр-Сажко, юристка "Shearman & Sterling" (Франція); Максим Жуков, адвокат "Lex Torre Law Office" (Білорусь); Світлана Луцюк, начальниця відділу досудового врегулювання спорів Департаменту міжнародних спорів Міністерства юстиції України; Ольга Тютюн, заступниця директора Українського Центру Медіації у проектах регіонального розвитку; Ольга Хмарук, співзасновниця агентства медіації "DecisionLab"; Олександра Вінтреберт, менеджерка "Alvarez & Marsal" (Франція).

Остання сесія відбулася у форматі Оксфордських дебатів, учасники яких Галина Єрьоменко, директорка Українського Центру Медіації, та Володимир Яремко, радник "Sayenko Kharenko", представили свої аргументи "за" та "проти" медіації відповідно. Модерували дебати Ярослав Петров, партнер "Asters" (Україна), Євгенія Рубініна, партнерка "Euno Law" (Велика Британія).

Цьогорічні Читання завдяки дводенному формату дали змогу учасникам сформуванню об'єктивну думку щодо ефективності арбітражу та медіації як способів вирішення спорів. Під час заходу учасники жваво долучалися до дискусій та обговорень, що підтверджує актуальність обраних тем і важливість їхнього розгляду.

Секретаріат
Міжнародного комерційного арбітражного суду
при Торговельно-промисловій палаті України